

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Derleme Makale / Review Article

Varoluşçu Sosyal Hizmet: Tarihçesi ve Temel Kavramları Üzerine Bir Derleme

Existential Social Work: A Review on its Historical Background and Basic Concepts

Rıdvan TEMİZ

¹ Arş. Gör., Bartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, rtemiz@bartin.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5441-6074

Başvuru: 20.11.2023
Kabul: 28.08.2024

Atf:
Temiz, R. (2024). Varoluşçu sosyal hizmet: tarihçesi ve temel kavramları üzerine bir derleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(4), 733-755. DOI: 10.33417/ tsh.1393113

ÖZ

Bu makale varoluşçu felsefenin sosyal hizmetle ilişkilendirilebilecek temel kavramlarını ele almakta ve insanı anlamaya yönelik olası katkılarını irdelemektedir. Varoluşçu sosyal hizmetin tarihsel gelişimine genel bir bakış sunan bu literatür taraması bu alandaki çalışmaları inceleyerek varoluşçu sosyal hizmetin tarihsel gelişimini ve temel kavramlarını ele almaktadır. Varoluşçu felsefenin sosyal hizmet mesleğiyle çıkan noktalarını ve bu noktaların, insan deneyiminin varoluşsal boyutlarını anlamak ve ele almak için bütünsel bir çerçeve sunması açısından makalede varoluşçuluk ve dolayısıyla varoluşçu sosyal hizmetin temel kavramları olarak; kaygı, sorumluluk, seçim, ölüm, anlam, özgürlük, yalıtım ve özgünlük gibi temalar varoluşçu çerçevede tartışılmıştır. Varoluşçu yaklaşımın özellikle özgürlük, tercih, sorumluluk gibi kavramlara yaptığı vurguyla bireyin güçlenmesi ve özgürleşmesi bağlamında önemli bir kaynak teşkil ettiği vurgusuyla beraber insanın ontolojik bir ele alışı anlaşılması gerekliliğini de vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: *Varoluşçuluk, Varoluşçu Sosyal Hizmet, Anlam, Seçim, Özgürlük.*

ABSTRACT

This article discusses the basic concepts of existentialist philosophy that can be related to social work and examines its possible contributions to understanding human beings. Providing an overview of the historical development of existential social work, this literature review discusses the historical development and basic concepts of existential social work by examining studies in this field. Themes such as anxiety, responsibility, choice, death, meaning, freedom, isolation and authenticity are discussed within the existentialist framework as the basic concepts of existentialism and thus existential social work in the article in order to provide a holistic framework for understanding and addressing the points of overlap of existentialist philosophy with the social work profession and the existential dimensions of human experience. It emphasizes that the existentialist approach constitutes an important source in the context of empowerment and liberation of the individual, especially with its emphasis on concepts such as freedom, choice and responsibility, and emphasizes the necessity of understanding human beings with an ontological approach.

Keywords: *Existentialism, Existential Social Work, Meaning, Choice, Freedom.*

GİRİŞ

Birbirinden bağımsız farklı düşünürlerin çeşitli ortak fikirlere yaptığı vurgularla felsefi bir akım olarak ortaya çıkan varoluşçuluk, özellikle ölüm, sorumluluk, tercih, özgürlük, kaygı gibi temel insani değerler ve kavramlara yaptığı vurgular nedeniyle sosyal bilimleri de oldukça etkilemiştir. Bezirci'ye (2002) göre felsefede ortaya çıkan ve daha sonra tanınmış bir düşünce ekolüne dönüşen bu akım, farklı düşünürlerin bakış açısına bağlı olarak farklı tanımlamalara imkân vermektedir. Örneğin, varoluşçuluk kimine göre bir tür depresyon olarak tanımlarken, diğerleri onu umutsuzluk, karamsarlık, isyan, özgürlük, irrasyonelizm, idealizm ve hatta saçmalık felsefesi olarak tanımlayabilmektedir. Alternatif olarak, varoluşçuluk öz ve varoluş arasındaki ilişki ile tanımlanabilir. Öz bir nesneyi tanımlayan, kendisinde mevcut bulunan değişmez nitelikleri ifade ederken, varoluş dünyada aktif olarak var olmakla ilgilidir. Geleneksel inanışa göre öz varoluştan önce gelir; örneğin bir tohum kendi doğası gereği yuvarlak bir şekle dönüşür ve salatalıklar da salatalık özleri sayesinde salatalık olarak var olurlar (Bezirci, 2002). Ancak varoluşçuluk karşıt bir görüş benimseyerek insanlarda varoluşun özden önce geldiğini ileri sürer. Sartre (1946) gibi varoluşçular, bireylerin dünyaya fırlatılmış olduğunu ve deneyimler, acılar ve sürekli bir şekilde tercih yapma zorunluluğuyla karşı karşıya kalarak tedrici bir şekilde özyüklerini inşa ettiklerini savunurlar.

Baert'e (2015) göre, yirminci yüzyılın ortalarında Fransa'da entelektüel bir hareket olarak ortaya çıkan varoluşçuluk, genellikle İkinci Dünya Savaşı'nın, Nazi ölüm kampları ve Hiroşima ile Nagazaki'nin nükleer bombalarla vurulduğu tarihsel bağlama bir yanıt olarak görülmekte ve bütün bir neslin insanlık durumuyla ve ölüm, özgürlük ve anlamsızlık gibi kaygı uyandıran olgularla yüzleşmek zorunda kaldığı varoluşçu an olarak adlandırılan şeyin koşullarını yaratmaktadır (Aho, 2023). Benzer şekilde Krill (1978), modern varoluşçuluğun İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Avrupa'daki yıkıntılar, kaos ve genel hayal kırıklığı atmosferinin ortasında doğduğunu belirtmektedir. Öte yandan Baring, (2015) varoluşçuluğun sanılanın aksine ikinci dünya savaşı ya da özellikle 1945 yılında ortaya çıkmadığını savunmaktadır. 1945'ten çok önce Fransa, Belçika, İtalya, Hollanda, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri de dahil olmak üzere birçok ülkede "existence-varoluş" kavramı kullanılmaktaydı. Bu durum, varoluşçuluğun öne çıkmasının önceden var olan uluslararası akademik ağlardan kaynaklandığını ve Albert Camus, Gabriel Marcel ve Dostoyevski gibi önde gelen düşünürlerin zaten varoluşçu yazarlar olarak kabul edildiğini göstermektedir. Benzer şekilde Gosettin-Ferencei (2020) daha geniş bir yaklaşım benimseyerek Kierkegaard ve Marcel'in, Sokrates'in otantik felsefe pratiğinin bir modelinden beslendiğini ve benliğin içe dönük yapısını yansıttıklarını; Sartre, Beauvoir ve Camus'nun, Stoacılığın dış koşullardan özgürlük anlayışını tartıştığını ifade etmektedir. Husserl ve Heidegger Augustine'in zaman kavramını uyarlamış, yine Heidegger Beauvoir ile birlikte Augustine'in din değiştirme kavramının özelliklerini seküler bir bağlama uyarlamıştır. Augustine, Shakespeare ve Montaigne de benzer şekilde varoluşçu anlayışlarda eleştirel yankılar uyandıran içsel yansıma ve benliğin doğasını araştırmıştır (Gosettin-Ferencei, 2020). Varoluşçuluğun ilk örnekleri ile ilgili tanımlamalar genellikle tartışmaların hangi bakış açısıyla ele alındığının yanı sıra öznel perspektifleri de yansıtmaktadır. Ancak varoluşçu

akımın bir düşünce olarak birinci ve ikinci dünya savaşları arasındaki bunalımlı süreçte ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmada ise varoluşçuluk sosyal hizmet ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmada varoluşçuluk ve sosyal hizmetin tarihsel gelişimi ele alındıktan sonra varoluşçuluğun sosyal bilimler üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Sonrasında ise varoluşçulu sosyal hizmette ilişkin temel tartışmalar ve varoluşçu sosyal hizmetin temel kavramları ele alınmıştır. Çalışma varoluşçu sosyal hizmetin spesifik bir alanına özgü değil, genel kavramlarına odaklandığından geleneksel inceleme tercih edilmiştir. Tarama sürecinde sorulan sorular şu şekilde belirlenmiştir:

- Varoluşçu felsefe ve varoluşçu psikoterapi sosyal hizmet teori ve uygulamasına nasıl yansımıştır?
- Varoluşçu sosyal hizmetin temel kavramları nelerdir?

Varoluşçu Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi

Varoluşçu sosyal hizmetin tarihsel gelişimi felsefi temelleri sosyal hizmet uygulamasındaki pratik uygulamalarla bütünleştiren çok yönlü bir alandır. Varoluşçu felsefenin sosyal hizmet uygulamalarına yansması 20. yüzyılın ortalarına rastlar. Bu alanın öncülerinden biri olan Donald Krill (1996) varoluşçu kavramları bireyler ve ailelerle yaptığı çalışmalara uyarlamış, anlam ve amaç arayışı gibi temel varoluşsal kaygıların sosyal hizmet uygulaması bağlamında ele alınmasının önemini vurgulamıştır. O zamandan bu yana, varoluşçu sosyal hizmet gelişimini sürdürmeye devam etmektedir. Krill (1978), sosyal hizmet alanında varoluşçu temalar içeren ilk çalışmalar kökleri Otto Rank psikolojisine dayanan işlevsel ekole mensup olan Jessie Taft'a atfedileceğini söyler. Bu alandaki ilk kitapsa Kirk Dradford'un (1969) varoluşçu felsefe ve psikoterapiyi temel hatlarıyla tartışan Varoluşçuluk ve Vaka Çalışması (*Existentialism and Casework*) adlı çalışmasıdır. 1970'e gelindiğiyle Alan Klein varoluşçu düşüncüyü sosyal grup çalışmasıyla ilişkilendirdiği kitabında Grup Süreci Yoluyla Sosyal Hizmet (*Social Work Through Group Process*) adı kitabını, 1975'te ise David Weiss Varoluşçu İnsan İlişkilerini (*Existential Human Relations*) yayımlamıştır.

Krill'e (1996) göre, Varoluşçu Sosyal Hizmet 1960 ve 1970'lerde literatüre mütevazı bir giriş yapmıştır. Psikiyatri ve psikolojiyle kıyaslandığında, birçok felsefi kavramın birçok sosyal hizmet uzmanı tarafından ihmal edildiği görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanları daha çok siyasi motivasyonlar ya da her ikisinin bir kombinasyonu tarafından yönlendirilen pratik kaygılara odaklanıyor gibi görünmektedir. Sosyal hizmetin 1930'lar ve 1940'lardaki sosyalist eğilimleri, manevi ve felsefi konularda belli bir temkinliliğe katkıda bulunmuş olabilir. Öte yandan Thompsan (2017), varoluşçu felsefenin psikoterapi ve danışmanlık alanları üzerinde uzun süredir önemli bir etkisi olduğunu ve bunun sonucunda varoluşçu terapi olarak bilinen yerleşik bir yaklaşımın ortaya çıktığını savunmaktadır. Bununla birlikte, varoluşçuluk ve sosyal hizmet arasında daha az belirgin bir bağlantı görüldüğünü ve sosyal hizmet eğitim müfredatlarının varoluşçu kavramların entegrasyonundan yoksun olduğunu belirtmektedir. Thompsan'a (2017) göre varoluşçuluk, bireysel özgürlüğün önemini

vurgulayan ve varoluşun çeşitli yönlerini anlamaya çalışan felsefi bir bakış açısıdır. Ancak bu özgürlük basit ya da kaprisli olmadığı gibi gerçekçi olmayan ideallere de dayanmaz. Daha ziyade, karmaşık sosyal ve siyasi angajmanlardan elde edilebilecek birçok sınırlamayı, dış güçleri ve değerli içgörülerini dikkate alan bir kavrama atıfta bulunur. Benzer şekilde Lyska & Vyšniauskytė-Rimkienė, (2015) sosyal hizmetin tipik olarak sosyal sorunları çözme, sosyal yardım ve bireylerin toplumdaki yerlerini bulmalarına yardımcı olma hedefleriyle karakterize edildiğinden bahseder. Gerçekten de bireyler bir yandan çeşitli sosyal zorlukla karşı karşıya kalırken, diğer taraftan varoluşları ve yaşamın daha geniş anlamları üzerine de düşünür ve karmaşık felsefi ikilemlere çözüm bulmak için çaba gösterirler. Bu nedenle varoluşçu sosyal hizmet, müracaatçıların varoluşun anlamı üzerine düşündükleri varsayımına dayanır. Bu yaklaşım, bireyin eşsizliğini vurgular ve sosyal hizmet uzmanına kapsamlı bir bakış açısı kazandırır. Varoluşsal soruları yanıtlama girişimleri bireysel güçlenme için bir temel oluşturabilir. (Lyska & Vyšniauskytė-Rimkienė, 2015).

Krill'e (1978) göre varoluşçu yaklaşım insan merkezli psikoloji hareketinin bir parçasıydı. Psikodinamik ekol teşhis ve teoriye odaklanırken davranışçılar araştırma ve tekniği burgulamaktadır. Buna karşın üçüncü kuvvet olarak da adlandırılan hümanist akım sosyal hizmet tarafından da benimsenen ilkeler olan şeffaflık, özgünlük ve kendiliğindenliği vurgulayarak terapötik ilişkiye büyük değer vermiştir. Nilsson (2018) varoluşçu sosyal hizmetin net bir tanımı olmadığını savunurken, varoluşçuluğun kendisinin de tek bir tanımı olmadığını düşünülüğünde bu şaşırtıcı değildir. Öte yandan Krill (1996), sosyal hizmetin zaman içinde çeşitli güç temelli terapötik yaklaşımlar aracılığıyla önemli varoluşsal temaları içerdiğini söylemektedir. Bu temel varoluşsal ilkeler; hayal kırıklığı sürecini kolaylaştırmak, acı çekmenin anlamını keşfetmek, seçim özgürlüğünü benimsemek, diyalogun önemini kabul etmek ve belirli bir yola bağlanmaktır (Krill, 1969). Sosyal hizmet uygulaması dünyanın farklı ülkelerinde farklılık gösterse de, temelde sosyal bir bağlamda insanoğlunun incelenmesine yönelik ortak bir ilgiyi paylaşır. Sonuç olarak, sosyal hizmet uzmanları toplumdaki çeşitli grup ortamlarında insan varlığının temel ve varoluşsal yönlerine odaklanırlar (Guttmann, 1996). Varoluşçu sosyal hizmet uygulaması, özellikle ruhsal açıdan hassas yöntemler aracılığıyla refahın artırılması için bir fırsat da sağlayabilir (Canda, Nakashima ve Furman, 2004). Aynı şeyi ifade etmese de maneviyat ve varoluşçuluğun birbirinin yerine kullanıldığını görmek de oldukça mümkündür (Canda, 1988; Walsh, 2013; Krill, 1995). Teoriye dayalı varoluşçu rehberli müdahaleler, danışanların üç kritik konuya odaklanmasına yardımcı olabilir. Danışanın pasiflik yerine yapıcı yaşam aktivitelerine katılımını teşvik eder, yalnızca içsel duygulara odaklanmak yerine sorunlara dışsal çözümler aramaya teşvik eder ve benliğin ötesindeki şeyleri önemsemeleri için onlara ilham verir (Walsh, 2013). Bu bakış açısı, yas sürecinde bireylerin duygusal, entelektüel ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak için varoluşçu sosyal hizmet için çok önemlidir. Zor ve acı verici deneyimlerin ortasında bile bireylerin hayatlarının amacını bulmalarına ve anlamlı bir şekilde ilerlemelerine rehberlik etmeyi içerir. Bu uygulama, danışanların kendi ölümlülüklerini anlamalarına ve kabul etmelerine, ölüm gerçeğiyle yüzleşmelerine ve sevdikleri birinin kaybına rağmen yaşamaya devam etmenin yollarını bulmalarına yardımcı olmayı içerir. Bunu başarmak için, varoluşçu sosyal

hizmet uygulamasının kilit unsurlarından biri aktif dinleme ve empatidir. Sosyal hizmet uzmanının müracaatçının benzersiz deneyimini ve bakış açısını anlaması ve düşüncelerini ve duygularını kabul etmesi gerekir. Bu beceri özellikle ölüm ve yaşla uğraşan kişilerle çalışırken önemlidir çünkü bu kişiler üzüntü, öfke, suçluluk ve korku gibi çok çeşitli duygular yaşıyor olabilirler. Canda & Furman'ın (2010) belirttiği gibi, varoluşçu sosyal hizmet, insanın varoluşsal kaygılarının, anlam arayışının, özgürlük ve sorumluluk duygusunun, ölüm farkındalığının ve yaratıcılık potansiyelinin altını çizen bir paradigmadır.

Varoluşçuluk ve Sosyal Bilimler

Varoluşçuluğun ortaya çıkışı 20. yüzyılın başlarında bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hız kazandığı ancak diğer yandan bireyin anlam ve değer arayışında derin bir boşluk hissettiği bir dönemi kapsar. Aydınlanma anlayışıyla birlikte gelen determinist yaklaşımın insanı bütün boyutlarıyla anlama noktasında yetersiz kaldığı düşüncesi ilerde varoluşçu olarak adlandırılacak düşünürler tarafından dile getirilmeye başlandı. İnsanın varoluşsal deneyimlerini, öznel yaşamını ve bireysel özgürlüğünü merkeze alarak epistemolojik sorulardan ziyade ontolojik sorulara odaklanılması gerektiği düşüncesi yaygınlık kazandı (Flynn, 2006; Crowell, 2012). Modern dünyanın getirdiği anlam krizleri ve bireyin varoluşsal sorunları böylece insanı anlama çabasının merkezine yerleşmiş oluyordu (Crowell, 2012). Epistemolojiden varlığa dönüş, analitik felsefenin soyut ve dilsel analizlere sıkışmış yapısına bir eleştiriyi barındırmaktaydı. Analitik felsefenin insan deneyiminin derinliklerine inemediği ve insanın varoluşsal sorunlarını ele almakta yetersiz kaldığı düşüncesi varoluşçuluğun temel motivasyon kaynaklarından birini oluşturmuştur. Bu eleştiriler ışığında varoluşçu düşünürler insanın özgün deneyimlerine, bireysel anlam arayışına ve varoluşsal kaygılarına odaklanarak daha anlamlı ve derinlemesine bir felsefi yaklaşımı benimsemeyi tercih etmiştir. Analitik felsefenin indirgemeci ve mekanik doğasına karşı varoluşçuluk insanın bireysel ve özgün deneyimlerine vurgu yaparak, insanın varoluşunu geniş ve öznel bir perspektifle anlamayı tercih etmiştir (Renaudie, 2023; Dreyfus, 1991).

Husserl'in fenomenolojik perspektifle getirdiği bakış Heidegger ve Sartre gibi varoluşçu düşünürlerin etkisiyle gittikçe daha sistematik bir yaklaşımla kendini sosyal bilimlerde hissettirmeye başlamıştır. Bu bağlamda varoluşçu düşüncenin sosyal bilimlerdeki etkisi sosyoloji, psikoloji ve eğitim gibi varoluşçu sorgulamaların teori ve yaklaşımlarını zenginleştirmiştir (Yalch, 2023). Varoluşçu felsefe fenomenolojik yöntemlerle harmanlanarak insan deneyimlerini ve toplumsal olguları anlamaya yönelik bütüncül bir yaklaşımına dönüşmüştür (Koskiniemi vd., 2019). Diğer yandan benzer bir yaklaşım sağlık ve psikoloji alanında da ontolojik bir bakış açısıyla kendini göstermiştir (Kaguhangire-Barifaijo vd., 2023). Varoluşçuluğun sosyal bilimlerde kendini hissettirmesi aslında yukarıda epistemolojik ve analitik felsefeye yapılan eleştiriyle aynı kökten beslendi. Varoluşçuluğun bilimsel nesnellığe getirdiği eleştiri ve öznel deneyime odaklanması, sosyal bilimcileri insan yaşamının öznel, duygusal ve ontolojik boyutlarını dikkate almaya noktasında cesaretlendirmiştir.

Bu eleştiri, sosyal bilimlerde insan öznesine ve onun yaşadığı deneyimlere odaklanan yaklaşımların gelişmesine yardımcı olmuştur. Buna ek olarak, bireyin anlam inşa etmedeki rolüne yapılan varoluşsal vurgu, bilgi sosyolojisindeki fikirlerle paralellik göstermiştir (Kochan, 2017).

Varoluşçuluğun sosyal hizmette kendini göstermesi de benzer sebeplerle olmuştur denilebilir. Krill'e göre (1978) varoluşçular insan ilişkilerindeki tehlikelerin farkındadır. İnsanoğlu kendini narsisistik bir şekilde putlaştırmaya karşı koruduğu gibi toplumsal normlara karşı da tetikte olmalıdır. Bireysel benzersizlik iddiası sıklıkla kurallara, kalıplara ve değerlere meydan okuyarak sosyal gruplar için tehdit oluşturur. Varoluşçu sosyal hizmet özgürlük, sorumluluk ve insan varoluşunda anlam arayışını vurgulayan bir yaklaşımı vurgulaması ve bir anlamda determinist, teşhisçi yaklaşımlar yerine hümanist bir bakış açısı getirme çabasıdır aynı zamanda. Bu bakış açısı, bireylerin kendi eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmelerine ve kendi anlamlarını (özlerini) yaratmalarına destek olmayı amaçlamaktadır. Maglio, Butterfieldt & Burgen'a (2005) göre varoluşçu sosyal hizmet bireylerin karşılaştığı varoluşsal kaygıları ele almanın, insan varoluşunda anlam ve amacın teşvik edilmesi gerekliliğini vurgulayan teorik bir çerçeve ve yaklaşım olarak belirlemiştir. Bu yaklaşım, bireylerin varoluşlarıyla ilgili benzersiz deneyimleri ve mücadeleleri olduğunu kabulünden yola çıkarak müracaatçıların bu zorlukların üstesinden gelmelerinde ve yaşamlarında anlam bulmalarında onlara destek olmayı amaçlar. Öte yandan (Bogdanova & Švedaitė-Sakalauskė, 2010) sosyal hizmet uzmanlarının anlam ve amaç gibi kavramlara pek de aşına olmadıklarını ancak müracaatçıların bireysel ve toplumsal boyutta cevaplanmayı bekleyen varoluşsal kaygıları olduğunu dile getirmektedir. Stretch (1967) ise sosyal hizmetle varoluşçu felsefe arasındaki, kendi kaderini tayin etme, seçimlerinin sorumluluğunu üstlenme, değişim ve fırsat eşitsizliğine yapılan ortak vurgulara dikkat çeker ve bu yaklaşımın aynı zamanda 1900'lerin başında gelişen psikodinamik yaklaşıma da bir alternatif olduğunu savunur. Fraternali (1998) ise sosyal hizmet teorisinin ısrarla diğer sosyal bilimlere dayanıyor olmasının otantik bir kimlik krizine işaret ettiğini, sosyal hizmetin teorik ve ontolojik gerekçelendirmesi için ısrarla diğer sosyal bilimlere ihtiyaç duyması ve sosyal gerçekliğe yanıt olarak misyonunu değiştirme eğilimi otantiklikle tutarsız olduğunu ilere sürer. Faternali (1998) sosyal hizmet mesleğinin bir yandan birey ve aile odaklı danışmanlık ve terapi uygulamalarıyla; toplum örgütlenmesi, politik eylem ve araştırma gibi yöntemleri kullanarak sosyal değişime odaklanmış iki uç görüşle karşı karşıya olduğunu, bunun bir istisnası olarak her ne kadar bireysel bir sürece atıf yapıyor gibi görünse de varoluşçuluğun bu iki ucu bir araya getiren potansiyelinden bahseder. Varoluşçu düşüncenin bu sentezleyici vasfı dikkate değerdir. Sartre edebi ve bireysel bir noktadan hareketle varoluşçu düşünceye katkı verirken ilerleyen yıllarda daha toplumcu ve aktivist bir role büründüğünü görürüz. Bu tavır değişikliğinde varoluşçuluğun da kendi içinde birçok farklı yorumunun etkili olduğu söylenebilir. Örneğin Simone de Beauvoir feminist bir varoluşçu olarak değerlendirilirken Marksist teoriye yakınlığıyla bilinen Erich Fromm psikodinamik bir yaklaşımla tanınır. Varoluşçu düşüncenin bu farklı bakış açılarına açık olması sosyal hizmetin bütüncül perspektifine katkı sağlamaktadır.

Varoluşçu sosyal hizmet uygulama ve araştırmalarının da varoluşçuluğun kendi doğasına içkin çeşitlilikten etkilendiğini söylemek mümkündür. Bu kapsamda daha önce belirtilen özelliklere uyan makaleler incelendiğinde varoluşçu sosyal hizmet literatüründe ortaya çıkan temel kavramlar aşağıda önce bir tablo halinde özetlenmiş ardından bu kavramlar ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır.

Varoluşçu Sosyal hizmete İlişkin Temel Tartışmalar

Varoluşçu sosyal hizmet, bireylerin ve toplulukların varoluşsal kaygılarını anlamak ve ele almak için varoluşçu fikirlerden yararlanır. İncelenen makalelerde varoluşçu felsefe ve/veya varoluşçu psikoterapinin özellikle anlam, sorumluluk, özgürlük, farkındalık gibi kavramlara odaklandığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda makalelerin odak noktaları ve öne çıkan kavramlar sıralanmıştır:

Tablo 1. Uluslararası Sosyal Hizmet Literatüründe Varoluşçu Sosyal Hizmetle İlgili Çalışmalar

Yazar, Yıl	Odak	Öne Çıkan Kavramlar
Chigangaidze, 2021	Ubuntu felsefesi ışığında insanî-varoluşçu sosyal hizmet yaklaşımını teorileştirmeye yönelik bir tartışma ve öneriler sunulan çalışmada ubuntu felsefesi tanımlanmakta ve sosyal hizmet uygulamaları açısından önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca insan merkezli-varoluşçu yaklaşımın temel ontolojik kavramları tartışılmaktadır. Ubuntu'nun sosyal hizmet uygulamaları içinde nasıl teorileştirilebileceği işlenmekte bu kapsamda hümanist-varoluşçu yaklaşımın dokuz özelliği ubuntu felsefesi bağlamında incelenmektedir: Öz-farkındalık, kendi kaderini tayin, insan onuru, bütünlük, insan hakları ve sosyal adalet, motivasyon, sosyal uyum, tinsellik ve ölüm.	Bütünlük, Tinsellik, Ölüm, Öz-farkındalık, Motivasyon, Ubuntu, Anlam. Özgünlük
Morrissey, 2011	Yaşlı bireylerin yaşam sonu deneyimlerindeki acı ve ıstırapın öznel ve varoluşsal boyutlarına odaklanan bu çalışma bireylerin öznel deneyimlerini fenomenolojik-varoluşçu bir yaklaşımla anlamaya çalışmaktadır. Kişi merkezli bakım modeli öne çıkarılarak bireyin değerleri ve tercihleriyle uyumlu müdahaleler önerir, etik hususlara odaklanır ve bireylerin özerkliğini vurgular. Empati ve anlamlı mesleki ilişkiye dikkat çekmektedir.	Özerklik, Anlam, Ölüm, Tercih, Acı, Faillik, Bütüncül Bakış, Özgürlük, Empati, İnsan Onuru
Nilsson, 2018	Varoluşçu sosyal hizmeti kavramsallaştırmayı odağına alan bu çalışmada varoluşçu felsefe ve sosyal hizmet kavramları işlenmektedir. Frankl'ın logoterapi yaklaşımı ile maneviyata duyarlı yöntemler varoluşçu sosyal hizmetin araçları olarak belirtilmektedir. Müracaatçıların içsel anlam arayışının desteklemesi ve varoluşsal iyi oluşa yapılan vurgu ile insan varoluşunun "hakiaktini" anlama çabası desteklenir.	Logoterapi, Tinsellik, Farkındalık, Anlam, Özgünlük, Maneviyata Duyarlı Yaklaşımlar
Nilsson, 2022	Varoluşsal sağlık ve logoterapi kavramlarını entegre ederek sosyoterapinin önemine dikkat çeken çalışmada sosyoterapi müracaatçısının aidiyet ve anlam ihtiyacını tanıyan kişi merkezli bir uygulama olarak değerlendirmekte ve Frankl'ın insan yaşamında birincil motive edici faktör olarak anlam arayışına yaptığı vurguyla uyumlu olduğunu savunulmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları ekolojik ve sistemik bir perspektif içinde "sosyoterapistler" olarak konumlandırılmakta ve müracaatçıları sorun odaklı bir bakış açısından bilinçli ve ekolojik bir yaklaşıma yönlendirmesinin gerekliliği vurgulanır.	Sosyoterapi, varoluşsal sağlık, logoterapi, anlam

Tablo 1. Uluslararası Sosyal Hizmet Literatüründe Varoluşçu Sosyal Hizmetle İlgili Çalışmalar (devamı)

Koren, 2018	Genç, şiddet eğilim olan erkek mahkum göçmenlerin değişim deneyimlerini ele alan bu çalışma; bireylerin göç deneyimlerini, şiddet davranışlarını algılayışlarını, eylemlerine yükledikleri anlamları ve kişisel/psikolojik değişimlerini incelemektedir. Mahkumlar arasındaki şiddetin ele alınmasında kişisel ve sosyal değişimin önemini vurgulamakta ve varoluşçu perspektifin müdahale sürecinde özellikle farkındalık oluşturmak, özdeşimsellik ve sorumluluk alma üzerinde dönüştürücü bir etkisi olacağı belirtilmektedir.	Değişim, Şiddet, Tercih, Gençler, Faillik, Göçmenler, Anlam, Sorumluluk, Suçluluk, Özgürlük
--------------------	---	---

Yukarıda genel hatlarını verilen çalışmaların detaylarına bakıldığında Chigangaidze (2021) varoluşçuluk, ubuntu felsefesi, ve insancıl teoriyi bir arada tartıştığı çalışmasında Ubuntu felsefesini günlük yaşamı yönlendirmede başkalarına yönelik saygı ve sevgiyi vurgulayan, insanlığın özünü somutlaştıran bir felsefe olarak tanımlanmaktadır. Merhamet, dayanışma, uyum, uzlaşma, misafirperverlik, sempati ve paylaşım gibi değerleri ifade ettiği belirtilmektedir. Ubuntu, sosyal adaleti, insan haklarını ve bireylerin birbirine bağlılığını teşvik eden bir felsefe olarak değerlendirilmektedir. Sosyal hizmet uygulaması bağlamında ubuntu, insan onurunu teşvik etmek, bireysel değere ve benzersizliğe saygı duymak ve insanlığın kutsallığını vurgulamakla ilişkilendirilmekte ve sosyal hizmet uygulamasında temel olan kendi kaderini tayin, sosyal adalet ve insan hakları ilkeleriyle uyumlu olduğu belirtilmektedir. Her iki yaklaşımın da insan onuru, öz farkındalık, kendi kaderini tayin, sosyal adalet ve insan haklarının önemini vurgulayan yönlerini ön plana çıkararak Ubuntu ve varoluşçu sosyal hizmet müdahalesi birlikte tartışılmaktadır. Ubuntu felsefesi, insanların karşılıklı bağlılığına değer verir ve bireysel özgünlük, özgürlük ve sorumluluğa yapılan varoluşsal vurguyla uyumlu bir topluluk ve dayanışma duygusunu öne çıkarır. Hem Ubuntu hem de varoluşçu sosyal hizmet müdahaleleri, bireyleri güçlendirmeye, sosyal değişimi teşvik etmeye ve her insanın doğuştan gelen değerini ve onurunu tanımaya odaklanır. Yazar Ubuntu felsefesiyle gelen ilkeleri varoluşçu sosyal hizmet uygulamasına entegre ederek, insan iyi oluşunun tinsel, duygusal ve sosyal boyutlarını ele alan bütüncül bir yaklaşım önermektedir.

Morrissey (2011) yaşamın son dönemindeki acı ve ıstırap üzerine yaptığı inceleme bu deneyimleri gerontolojik sağlık ve sosyal hizmet bağlamında anlamının disiplinler arası yapısını tartışmaktadır. Morrissey, acı ve ıstırapın öznel ve çok boyutlu yönlerini vurgulayarak bu olguların hem ciddi hastalıklarla karşı karşıya olan bireyler hem de onlara bakım verenler için fiziksel, bilişsel, duygusal, kişilerarası, sosyal, kültürel ve tinsel boyutlar içerdiğini vurgulamaktadır. Yaşam sonu senaryolarında faillige, etik karar vermeye ve kişi merkezli bakıma öncelik veren hümanist bir çerçeveyi savunmaktadır. Ciddi hastalıkları olan bireylerin yaşadıkları deneyimlere odaklanan fenomenolojik-varoluşçu bir yaklaşımın, yaşam sonu bakım bağlamında acı çekmeyi kapsamlı bir şekilde incelemek açısından önemli olduğunu öne sürüyor. Ayrıca acının anlamı ve yönetimine ilişkin etik hususları

gündeme getirmekte ve yaşam sonunda yaşlı yetişkinlerin bakımına yönelik daha şefkat içerikli ve bireyselleştirilmiş bir yaklaşımı savunmaktadır. Bu kilit noktalar bağlamında yaşlı yetişkinlerin yaşam sonu bakımı bağlamında acı ve ıstırapın anlamı, anlamlı ilişkiler gibi kavramlarla ele alınmasının karmaşıklığına karşın bu zorluklarla karşı karşıya kalan bireyleri desteklemek için bütüncül ve empatik bir yaklaşıma duyulan ihtiyaç olduğuna değinmektedir.

Varoluşçu sosyal hizmeti kavramlaştırmaya çalıştığı çalışmasında Nilsson (2018) sosyal hizmet uygulamalarında varoluşçu yaklaşımın birkaç temel çıkarımı kapsadığını öne sürmektedir. İlk olarak, bireylerin yaşamlarında anlam ve esenliğin önemini vurgulayarak sosyal hizmet uzmanlarını varoluşsal kaygıları keşfetme, deneyimlerde anlam bulma ve genel esenliği (iyi oluş halini) artırma konusunda müracaatçılara yardımcı olmaya teşvik eder. Bu bakış açısı diğer yandan kişisel sorumluluk ve güçlendirmenin altını çizerek müracaatçıları hayatlarının sorumluluğunu üstlenmeye, kendi değerleriyle uyumlu seçimler yapmaya ve kişisel gelişimlerini sürdürmeye teşvik eder. Sosyal hizmet uygulama ve değerlendirmelerinde varoluşçu bir yaklaşım benimsemek aynı zamanda sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıların yaşadıkları deneyimleri derinlemesine incelemelerini, daha etkili müdahaleler için davranışların ve duyguların ardındaki anlamı kavrayabilmelerini gerekli kılar. Maneviyat ve varoluşsal-ontolojik soruları kabul etmek, sosyal hizmet uzmanlarının dua ve farkındalık gibi uygulamaları entegre ederek müracaatçıları amaç, değer ve inançlarını keşfetme konusunda desteklemelerine olanak tanır. Son olarak, empati, şefkat, etik yargılama ve sosyal analitik yetenekler gibi güçlü kişilerarası beceriler geliştirmek, anlamlı ilişkiler kurmak, varoluşsal mücadeleleri anlamak ve etkili destek sağlamak varoluşçu yaklaşımın önemli bir yanıdır. Sosyal hizmet uygulamalarında varoluşsal perspektif temelde varoluşsal kaygıları ele almayı, anlam ve esenliği teşvik etmeyi, bireyleri güçlendirmeyi, derin duyuş ve bağlantıları teşvik etmeyi ve müracaatçıları varoluşsal keşiflerinde desteklemeyi vurgular.

Nilsson (2022) sosyal hizmet uzmanlarının, sosyoterapinin amaç ve ilkelerini profesyonel sosyal hizmetin amaç ve ilkeleriyle uyumlu hale getirerek sosyal hizmet uygulamalarını sosyoterapötik yaklaşımlarına dahil edebileceklerini öne sürmektedir. Hem sosyoterapi hem de sosyal hizmet, sosyal değişimi teşvik etmek, insan ilişkilerinde sorun çözmek ve refahı artırmak için bireyleri güçlendirmek gibi amaçları paylaşmaktadır. Sosyal hizmet müdahaleleri, insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini vurgulayarak insan davranışına, sosyal sistemlere ve bireyler ile çevreleri arasındaki etkileşime odaklanır. Nilsson, sosyoterapi ve sosyal hizmetin mikro, mezo ve makro olmak üzere üç sistemik söylem düzeyi arasında sürekli bir etkileşim ve hareket halinde olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre Sosyal hizmet uzmanları, sosyo terapiyi sosyal hizmet uygulamalarına entegre ederek, bireysel refaktan daha geniş toplumsal kaygıları da içeren çok düzeyli sorunları ele alabilir ve müracaatçılar için güçlenme ve özgürleşmeyi öne çıkarabilir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıları toplumsal katılım ve yeşil toplum projelerine dahil olmaya teşvik ederek onlara hayatta anlam ve amaç kazandırabileceğini belirtmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıları eylem odaklı projelere ve toplum girişimlerine dahil ederek, bireyleri sosyal değişime

ve çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaları için güçlendirebilir. Özetle Nilsson sosyal hizmet uzmanlarının, sosyoterapinin hedeflerini sosyal hizmetin mesleki hedefleriyle uyumlu hale getirerek, sorunları çoklu sistemik düzeylerde ele alarak ve müracaatçıları anlamlı sosyal ve çevresel girişimlere katılmaları için güçlendirerek sosyoterapötik yaklaşımları sosyal hizmet uygulamalara dahil edebileceklerini bu durumun özgürleşme ve güçlenmenin yanında müracaatçılara bireysel, toplumsal ve bütüncül bir yaklaşım getireceğini savunmaktadır.

Koren'in (2018) İsrailli genç erkek şiddet eğilimi olan göçmen mahkumlarla yaptığı çalışmada varoluşçu sosyal hizmetin rolü, mahkumların kişisel/psikolojik değişim süreçlerinde içsel dönüşüm yaşamalarına odaklanarak suçtan dönüş sürecine nasıl katkıda bulunduğunu incelemiştir. Göçmenliğin genç erkekler üzerindeki önemli etkisi ve anlamı tartışılmakta ve insanın kendini tanıdık bir çevreden koparıp yeni bir kültüre uyum sağlama sürecinin getirdiği uyum zorluk ve göçle gelen kayıp duygusuna değinmektedir. Ortaya çıkan yalıtılmışlık ve kopukluk duyguları, bu kişilerin davranışlarını şekillendirebilen etmenler olarak sıralanmaktadır. Çalışmada mahkumlarla yapılan görüşmeler sonucunda pişmanlık, yansıtma, kaygı, sorumluluk, yalıtım, yabancılık, değişim, tercih gibi varoluşsal kavramların öne çıktığı görülmekte ve bu kavramların mahkumların şiddet eylemini anlama ve değişim yaratma sürecinde önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çalışmada tüm mahkumların ortak bir kişisel dönüşüm yaşadığını vurgulanmakta ve eylemleriyle ilgili kimi suçladıklarına bakılmaksızın eylemlerinden pişmanlık duyduklarını ifade ettiklerini ve bir yansıtıcı düşünme sürecine girdiklerini ortaya koymuştur. Bu iç gözlem süreci bireylerin seçimleriyle ilgili için sorumluluk alma duygusunu geliştirmeye katkı sağladığı belirtilmektedir. Bu noktada bireylerin öz farkındalık geliştirmelerine ve eylemlerini sahiplenmelerine ve değişim için katalizör görevi üstlenmesi bakımından varoluşçu sosyal hizmet uygulamasının etkili olabileceği vurgulanmaktadır.

Varoluşçu Sosyal Hizmetin Temel Kavramları

Varoluşçu düşünürlerin birbirinden farklı kavramlara atıfta bulunduğunu yukarıda belirtilmişti. Örneğin Tillich'e (2014) göre insanın maruz kaldığı üç temel varoluşçu kaygı vardır. Bunlar ölüm, suçluluk ve anlamsızlıktır. Öte yandan Yalom (2001) ölüm, anlam, özgürlük ve yalıtım olmak üzere dört nihai kaygıdan bahseder. Buber "*I-thou/I-it*" (ben-sen/ben o) ilişkisinden bahseder (Buber, 1970). Buna göre "ben-sen" ilişki biçimi bireylerin birbirleriyle otantik ve derin bir şekilde bağlantı kurdukları ve birbirlerini bütünsel varlıklar olarak tanıdıkları bir mütakabiliyet durumu içerir. Bu ilişki genellikle tinsel bir boyut içerir ve derin kişisel bağlantıları teşvik eder. Buna karşın "ben-o" ilişkisi ötekini bir nesne ya da araç olarak ele alır ve gündelik, yüzeysel ilişkilerde yaygın olan işlevsel ve araçsal etkileşimlere odaklanır. Frankl (2018) ise insanın anlam ve amaç merkezli bir varlık olduğunu savunmuştur. Varoluşçu paradigma felsefede olduğu gibi insani hizmetler alanında da birçok farklı yaklaşımı içinde barındırır. Ancak temel anlamda insanı maddi bir varlıktan ziyade ontolojik bir ele alışı değerlendirildiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda varoluşçu sosyal hizmetin tartıştığı temel kavramlar varoluşçuluğun temel kavramlarından bağımsız değildir. Yukarıda özetlediğimiz beş çalışma sonucunda öne çıkan varoluşçu sosyal hizmetin temel kavramları aşağıda tartışılmıştır.

Varoluşsal Kaygı:

Varoluşsal kaygı, bireylerin varoluşsal sorular ve zorluklarla karşılaştıklarında yaşayabilecekleri sıkıntı ve belirsizliği ifade eder (Constantino vd., 2019). İnsanoğlu kaçınılmaz olarak ölüm, yalıtım, boşluk, özgürlük ve anlamsızlıkla ilgili kaygılarla karşılaşır ve bu durum insanın kendisiyle, başkalarıyla ve dünyayla olan etkileşimlerini etkiler. Menzies (2020) varoluşsal kaygının geçmişteki kararlardan, eylemlerden ve seçimlerden kaynaklanabileceğini ve potansiyel olarak varoluşsal suçluluk duygusuna veya kaçırılan fırsatlardan pişmanlığa yol açabileceğini belirtir. Tillich'e (2014) göre, varoluşsal kaygı üç ana alandan oluşur: İnsanın ölümlülüğünün farkındalığından kaynaklanan mutlak yok oluş korkusuyla bağlantılı kader ve ölüm korkusu; bireyin var olmama kaygısını ve yaşamda algılanan değer eksikliğini içeren boşluk ve anlamsızlık kaygısı; kişisel standartları karşılayamadığında kişinin ahlaki ve etik onaylarına yönelik tehditlerin bir sonucu olan suçluluk ve kınanma kaygısı.

Nilsson (2018) ve Koren (2018) çalışmalarına bakıldığında varoluşsal kaygı bir yandan suçluluk bir yandan anlam bulma sürecinde etkili olabilmekte ve değişim için önemli bir işlev görmektedir. Varoluşçu sosyal hizmet yaklaşımı kaygının bir anlamda bireylerde farkındalığı artmasına diğer yandan bireylerin özgürlüklerini ve sorumluluklarını fark etmelerine yardımcı olduğunu ileri sürer ve varoluşçu yaklaşımın kişilerin anlam arayışlarında bütüncül bir yaklaşımla bireylerin varoluşsal kaygılarla başa çıkmalarına ve yaşamlarında tatmin edici bir şekilde ilerlemelerine yardımcı olabileceğini savunur (Nilsson, 2018; Nilsson, 2022, Koren 2018).

Sorumluluk

Varoluşçu düşünürler, sabit bir insan doğası veya insan eylemlerini yöneten önceden belirlenmiş bir ahlak yasası olduğu fikrini reddederler. Bunun yerine insanların kim olacaklarını seçmekte ve davranışlarını yönetmekte özgür olduklarını ve seçimlerinin sonuçlarından tamamen sorumlu olduklarını savunurlar. Sartre'a (2015) göre, insan önceden belirlenemez ve tanımlanamaz; doğuştan getirdiği haliyle hiçbir özelliğe sahip değildir. Ancak daha sonrasında bir şey olacak ve ne yaparsa ona dönüşecektir. İnsan, sadece kendini anlamakla kalmaz, aynı zamanda olmak istediği şekilde bir varlık olarak kendini tasavvur eder. Varolmak için yaptığı adımdan sonra insan artık düşündüğü ve olmak istediği şekilde var olacaktır (Sartre, 2021). Kierkegaard (2013) göre de benzer bir şekilde, bireyin ödev ve sorumluluk haricinde belirgin bir amacı yoktur. Temelde önemli olan kişinin öznel farkındalığıdır. Birey; kendini bilen, kendine üzerine düşünen, kendini olumlayan ve kabul eden bir varlıktır ve bu şekilde olmak istediği şeyi seçerek ideal bir benlik inşa eder.

Sartre (2015) "varoluş özden önce gelir" aforizması ile insanın temelde sorumluluk sahibi olduğunu vurgulamaya çalışır. Buna bağlı olarak insan ne olduğu ne olmak istediği ve dolayısıyla kim olduğundan sorumludur. Varoluşçuluğun temel amacının insanların kendi varoluşlarının farkına varmalarını ve var olmanın sorumluluğunu almaları gerektiğini fark etmelerini sağlamak şeklinde

ifade eder. Fakat bu da yeterli değildir. Sartre, insanın sorumlu bir varlık olduğunu söylerken sadece kendisinden değil, tüm insanlardan, insanlıktan sorumlu olduğuna dikkat çeker. Sorumluluk, seçenekleri değerlendirmek, sonuçları öngörmek, bilinçli tercihler yapmak ve sonuçları kabullenmek gibi bir dizi unsuru içerir. Toplumsal bağlamda, varoluşsal sorumluluk, özellikle çatışmaları kışkırtabileceği ve büyümeyi teşvik edebileceği açık, demokratik toplumlarda sivil bir erdem olarak görülmektedir (Danner, 1998). Sartre (2015) insanın kim olacağıyla ilgili seçiminin aynı zamanda insanlığın ne olması gerektiğine yönelik bir tercih ve sorumluluk alma davranışı olarak niteler. Varoluşçu perspektifte, bireysel sorumluluk, dolaylı, kolektif ve sosyal dahil olmak üzere diğer tüm sorumluluk biçimleri için gerekli bir temel teşkil eder (Biricheva, 2020).

Nilsson'un (2018) çalışmasında, varoluşçu sosyal hizmetin temel ilkelerinden biri olarak sorumluluk vurgulanmaktadır. Nilsson, bireylerin yaşamlarında anlam ve esenliği bulma sürecinde kendi sorumluluklarını üstlenmelerinin önemini vurgulamakta ve varoluşçu sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılara kendi yaşamlarının sorumluluğunu alarak anlam arayışlarına odaklanmaları konusunda rehberlik edebileceğini bu durumda bireylerin kendi yaşamlarının anlamını ve değerini keşfetmelerine olanak tanıyacağını belirtmektedir. Benzer şekilde Koren (2018), şiddet eğilimi gösteren genç erkek göçmen mahkumlarla yaptığı çalışmada, bu bireylerin içsel dönüşüm sürecinde sorumluluk almalarının önemini vurgulamıştır. Varoluşçu bakış açısına göre, mahkumlar öz-yansıtma ve değişim sürecinde yaşamlarındaki sorunların üstesinden gelmek için kendi eylemlerinin sorumluluğunu gündeme getirmiştir.

Tercih

Varoluşçuluğun ana temalarından biri tercih kavramıdır. Varoluşçular için seçim, önceden tanımlanmış seçenekler arasından seçim yapma meselesi değil, kişinin kendi seçeneklerini ve değerlerini yaratma meselesidir. Varoluşçular için seçim aynı zamanda rasyonel veya ahlaki ilkeleri takip etme meselesi değil, kişinin otantik benliğini ifade etme ve eylemlerinin sorumluluğunu alma meselesidir. Varoluşçular için seçim, nihayetinde, herhangi bir nesnel anlam veya rehberlik sağlamayan bir dünyada kişinin özgürlüğünü ve varlığını onaylama meselesidir. Kierkegaard (2004) insan varoluşunun nesnel bir bilgi meselesi olmadığını, daha ziyade öznel bir tutku ve inanç meselesi olduğunu savunmuştur. Yine insan varoluşunun bir zorunluluk meselesi değil, bir olasılık meselesi olduğunu savunmuştur. Cevizci (2000), insanın ne olacağı sorusunun, bilincin belli bir mesafeden ilişki kurduğu dünyaya karşı aldığı tavırla ilgili olduğunu savunur. Bu mesafedeki bireylerden ve şeylerden bağımsızlık durumunda insan, bireylere ve şeylere nasıl bağlanacağı konusunda bir seçim yapar. Topçu'ya (2011) göre, önceden belirlenmiş diğer tüm varlıklardan farklı olarak özgür olan ve sahip olduğu bu özellikle kendi varlığını inşa eden tek varlık insandır. İnsan; belirli bir durum karşısında birçok olasılık arasından yalnızca bir seçeneği tercih etme yeteneğine sahiptir. Yukarıda da belirtildiği üzere insanoğlu yaptığı tercihlerle kim olduğuna karar verirken aynı zamanda insanlığı ilgilendiren etik bir karar da vermiş olmaktadır (Sartre, 2015).

Morrissey'in (2011) yaşı bireylerin yaşam sonu deneyimlerini ele aldığı çalışmasında varoluşçu yaklaşımın tercih kavramının anlamın yanı sıra insan onuru ve değeriyle ilgili olduğunu görmekteyiz. Yaşı bireylerin yaşam sonu sürecinde kendi tercihlerini belirleme özgürlüğü, varoluşçu sosyal hizmetin temel prensiplerinden birine dönüşmektedir. Yaşı yetişkinlere, kendilerine yönelik uygulanacak sosyal hizmet müdahalesinde aktif bir şekilde katılım göstermesi onların yaşamın son dönemlerinde bile aktif, anlamlı ve özerk bir rol almalarına olanak tanır. Bu da yaşı bireylerin yaşam sonu deneyimlerini anlamlandırmalarına ve kendi tercihleri doğrultusunda yaşamlarını sürdürmelerine olanak sağlar. Diğer yandan, Nilsson'un (2018) çalışmasında da tercih kavramı varoluşçu sosyal hizmet bağlamında önemli bir yer tutar. Bireylerin tercihlerine ve değerlerine duyarlı olmak, anlam arayışlarında etkili ve etkin bir katılım sağlamalarına yardımcı olur. Koren'in (2018) çalışmasında da genç erkek göçmen mahkumların değişim ve gelişimleri açısından eylemleri üzerine düşündüğü ve tercihleriyle bir anlamda yüzleştikleri görülmektedir. Bu bakımdan varoluşçu sosyal hizmet uygulaması bireyin saygınlığı ve esenliğini vurgularken, müracaatçıya müdahale sırasında daha fazla alan açar. Bu durum "kendi kendinin uzmanı" prensibinin daha etkin bir şekilde devreye girmesine katkı sunar.

Ölüm

Martin Heidegger (2008) ölümün insan varoluşunun en önemli karakteristiği olduğunu savunmuştur. Buna göre insanın ölümlü olması, yaşamının geçiciliğini ve değerini anlamasına neden olur. Heidegger'e (2008) göre insan kendi ölümünün farkına vardığında, hayatının gerçek anlamını keşfeder. Jean-Paul Sartre (2021) ölüm üzerinden insan varoluşunu anlamlandırmanın zorluğuna dikkat çeker ve ölümün insanı yok ettiğini ve hiçliğe götürdüğünü ileri sürer. İnsanın varoluşunun anlamını yaratabilmesi için hayatta kalma isteğiyle yüzleşmesi gerekir. Fromm (1988), insanın ölümlü bir varlık olduğu gerçeğinin ve dolayısıyla ölümün kaçınılmaz doğasının bireyi derinden etkileyen bir gerçeklik olduğunu belirtir. Fromm, insanın iki tür ölüm kaygısı taşıdığını belirtir. Bunlardan ilki, genellikle normal olarak kabul edilen ölümün kaçınılmazlığından kaynaklanan korkusudur. Diğer korkuysa kişiyi sürekli bir şekilde rahatsız eden, yaşamda karşılaşılan bazı başarısızlıklardan ve yaşamı etkili bir şekilde değerlendirememekten kaynaklanan ölüm kaygısıdır. Ölüm, insan üzerinde ciddi bir kaygı oluşturmasına rağmen bu farkındalık ve kaygı insanı daha anlamlı bir yaşam için motive edici olabilir. Fani bir varlık olduğunun bilincinde olarak, insan sahip olduğu bu karşı karşıya kaldığı bu değiştirilemez gerçeği en iyi şekilde değerlendirerek anlamlı ve değerli bir hayat yaşama çabasına girebilir. Kendisini ölümlü olarak bilen birey, kişisel yaşamını değerlendirir ve çevresini anlamak adına düşüncelere dalabilir (Widera-Wysoczańska, 1999).

Tillich (2014) ölüm korkusunu, diğer tüm korkulardaki korku unsurunu belirleyen temel kaygı şeklinde tanımlar. Dolayısıyla kaygı, belirli bir nesneye yönelik olmadığında her zaman var olmama korkusudur, yani var olmama korkusudur. Bu bağlamda kaygı, kişinin belirli bir tehditle başa çıkamadığında hissettiği acıdır. Bu bir insanlık durumudur. Tüm kaygıların temel nedeni aslında

bireyin varlığını koruyamayacağına dair duyduğu ontolojik korkudur. Yalom'a (2001) göre yaşam ve ölüm birbiriyle bağlantılıdır. Ölümün mutlak oluşu insanoğlu için yaralayıcı olsa da ölüm düşüncesi insan için koruyucu bir özellik taşır. Ölümü kabullenmek hayata keskinlik katar ve kişinin hayata bakışında köklü değişikliklere neden olur. Ölümün kaçınılmazlığı, kişinin önemsiz şeylerle vakit kaybetmesini ve yaşamını bu önemsiz kaygılarla yönlendirmesini engelleyebilir. Bu durum, kişinin daha anlamlı ve otantik bir yaşam sürmesine katkı sağlayabilir.

Morrissey'in (2011) çalışmasında ölüm kavramı, yaşlı bireylerin yaşam sonu deneyimleri bağlamında incelenmiştir. Varoluşçu yaklaşım, yaşlı bireylerin yaşam sonu sürecinde özgürlüklerini ve tercihlerini belirleme konusundaki önemini vurgular. Yaşlı bireyler, kendi yaşam sonu tercihlerini belirleme ve bu tercihlerine uygun olarak hareket etme konusunda desteklenir. Varoluşçu sosyal hizmet, bireylere bu süreçte rehberlik eder ve onların tercihlerini rahat bir şekilde ifade edebilecekleri özgür bir ortam sunar. Böylece, yaşlı bireylerin yaşam sonu deneyimlerini anlamlandırmalarına ve bu süreçte aktif bir rol almalarına olanak tanınır. Ölüm kavramı, varoluşçu sosyal hizmette insanın yaşamındaki anlam arayışıyla sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Nilsson'un (2018) çalışmasında vurguladığı gibi, sosyal hizmet uzmanları bireylerin ölümle ilişkili kaygılarını anlamaya ve onlara bu süreçte destek olmaya odaklanır. Bu destek bireylerin ölümle yüzleşmelerini kolaylaştırır ve yaşamlarının son dönemlerini anlamlı bir şekilde geçirmelerine destek olur. Bu sayede varoluşçu sosyal hizmet uygulaması bireylerin yaşamın kaçınılmaz gerçeklerini kabul etmelerine ve bu gerçeklerle uyumlu bir şekilde yaşamalarına yardımcı olur. Chigangaidze'nin (2021) ise ölümü varoluşçuluğun yanı sıra Ubuntu felsefesiyle yaşamın anlamını araştırmanın ve insanın kendi yaşamını amaçlı bir şekilde sürdürmesinin bir parçası olarak görür. Ubuntu felsefesi, ölümün sadece çağdaş toplumla değil, aynı zamanda önceki ve sonraki toplumlarla da ilişkilendirilmesine olanak tanır. Chigangaidze (2021) ölümü bir yandan tarihsel ve kolektif bir yerden tartışırken ölümün sorumluluk ve tercih kısmının müracaatçılar üzerinde ortaya çıkardığı ikilem ve kaygının da anlaşılması gerektiğini vurgular.

Anlam

Varoluşçuluk, özgürlük ve seçim ile yaşamın doğasında var olan anlamsızlığı vurgulayan felsefi bir akımdır. Birçok varoluşçu yazar eserlerinde anlam ve anlamsızlık kavramlarını irdelemiştir. Tanınmış varoluşçu filozoflardan biri olan Jean-Paul Sartre, hayatın doğuştan gelen bir anlamı olmadığını ve bireylerin seçimleri ve eylemleri yoluyla kendi anlamlarını yaratmaları gerektiğini savunmuştur (Sartre, 2021). Benzer şekilde Friedrich Nietzsche de geleneksel değer ve inançların anlamsız olduğuna ve bireylerin kendi değer ve anlamlarını yaratmaları gerektiğine inanmıştır (Nietzsche, 2010). Anlam arayışına yönelik özgün bir yaklaşım geliştiren ve aynı zamanda Holokost deneyimi olan Viktor Frankl ise bireylerin en zorlu durumlarda bile anlam bulabileceğini savunur. Frankl'a (2018) göre bireyler hayatta kendilerine özgü bir amaç bulmalı ve acılarını kabullenmelidirler. Frankl insanların acılarında anlam bulmalarının zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olabileceğini belirterek savunur. Frankl ayrıca bireylerin kendi yaşamlarının sorumluluğunu üstlenmeleri ve kendi anlamlarını yaratmaları gerektiği fikrini öne çıkarır (Frankl, 2018). Öte yandan Yalom (2001) anlam

ve amacın birbirinden ayrılması gerektiğini savunur. Yalom'a (2001) göre anlam, tutarlılık ya da öneme atıfta bulunmak anlamına gelir. Anlam ifade etmek için kullanılan genel bir terimdir. Amaç ise bir şeyin niyeti, hedefi ve işleviyle ilgilidir. Bir şeyin amacı sorgulandığında aslında onun rol ve işlevleri de sorgulanmış olur.

Chigangaidze (2021) varoluşçu sosyal hizmetin temelinde insanın varoluşsal anlam arayışının yattığı vurgulamakta ve bireylerin yaşamlarına anlam katma çabaları varoluşçu sosyal hizmet uygulamasında merkezi bir konu olarak ele almaktadır. Bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları zorluklar, çatışmalar veya kayıplar genellikle bir anlam krizlerine yol açabilmektedir. Varoluşçu sosyal hizmet bu tür durumlarla başa çıkmak için bireylere destek olmayı amaçlar ve onların yaşamlarında anlamı yeniden inşa etmelerine yardımcı olur. Bu bağlamda Chigangaidze (2021) Frankl'ın terapötik yaklaşımı olan logoterapinin bireylerin yaşamlarında anlam bulmalarına keşfetmelerine ve bu anlama güç alabileceklerini savunur. Ayrıca, makalede belirtilen maneviyata duyarlı uygulamalardan olan dua ve öz farkındalık da anlam arayışı sürecinde bireylere destek olabilecek diğer vasıtalar olarak sıralanmıştır. Nilsson (2022) da benzer şekilde Viktor Frankl'ın çalışmalarına atıfta bulunarak, bireylerin yaşamlarında anlam ve amacı arama ihtiyacının temel bir motivasyon faktörü olduğunu vurgulamaktadır. Varoluşçu sosyal hizmet anlayışı, bireylerin aidiyet ve anlam arayışını tanıyan birey merkezli bir yaklaşım olarak görülmekte ve sosyal hizmet uzmanlarının varoluşçu sosyal hizmet anlayışı içinde anlam arayışını desteklemek için bireylere ve gruplara yönelik uygulamalar geliştirebileceği ve bu sayede bireylerin yaşamlarında anlam ve amacı bulmalarına yardımcı olabileceği belirtilmektedir. Öte yandan Nilsson (2022) anlam kavramını sosyoterapi kavramıyla ilişkili olduğunu ve empatik bağlantılar, şefkat ve başkalarıyla şefkatli etkileşimler yoluyla yaşamda anlam ve amaç duygusunu geliştirmeyi içeren varoluşsal sağlığı geliştirmede sosyoterapinin önemine değinmektedir. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanlarının farkındalık uygulamalarını ve yeşil felsefeyi sosyoterapiye entegre ederek müracaatçıların varoluşsal sağlığına katkıda bulunabileceğini ve sosyo-kültürel bağlamda anlam ve amacın bireylerin yaşamında iyileştirici bir araca dönüştürebileceğini ifade etmektedir.

Özgürlük

Varoluşçuluğun özünde insanın temelde özgür olduğu, yaşamda kendi yolunu seçmekte ve kendi anlamlarını yaratmakta özgür olduğu düşüncesi yatmaktadır. Bu özgürlük soyut veya teorik bir kavram değil insan varoluşunun gündelik gerçekliğinde temellenir. Bu gerçeklik insanın hayatta kendi yolunu seçmekte özgür olmasının yanı sıra bu seçim ediminin sonuçlarından da sorumlu olduğu anlamına gelir. Sartre'a (2021) göre insan özgürlüğe mahkumdur. İnsanoğlu kendi yolunu seçmekte özgürken dış etkenler tarafından da etkilenmeye de açıktır. Yalom (2001) özgürlüğü tartışırken sorumluluk, irade, hareket özgürlüğü, seçim özgürlüğü ve değişim gibi kavramları kullanır. Ona göre sorumluluk, kişinin kendi eylemlerinin ve kararlarının sonuçlarını üstlenmesidir. Bu anlamda, sorumluluk yaratmak, kişinin kendi yaşamını ve kaderini şekillendirmesidir. Birey, kendi

özünü, yaşam koşullarını ve duygularını yarattığının farkında olursa, bu sorumluluğu üstlenebilir ve anlamlı bir yaşam sürebilir. Ancak Yalom, kişinin sadece sorumluluğunun farkında olmasının yeterli olmadığını söyler. Bireyin değişim için harekete geçmesi de gerekir. Bu durumda kişinin önce sorumluluğunun farkına varması daha sonra da değişim için harekete geçerek eylemde bulunması gerekir. Yalom'un bakış açısına göre birey sadece pasif bir varlık değil, bilincinde olduğu sorumluluklarıyla varoluş sürecinde etkin bir rol üstlenen bir varlık olarak yer almaktadır (Yalom, 2001).

Rollo May (2017) insanı temelde doğal çevre, sosyal dünya ve psikolojik dünya olmak üzere üç farklı alanda yaşayan bir varlık olarak betimler. Bireyin kimliğini geliştirmesi, iç dünyasında dengeyi sağlaması, dış çevrenin taleplerine yanıt vermesi ve doğal dünyaya uyum sağlaması; sahip olduğu özgürlük, irade ve cesaret yeteneklerini kullanmasına bağlıdır (May, 2013). May (2017) insanı hem iç hem dış etkenlere maruz kalan bir bütün olarak değerlendirir. İnsanın dış dünyadaki etkilerini tanıyan, ancak bireyin kendi varoluşunu şekillendirdiği gerçeğini "varoluş özden önce gelir" prensibiyle kabul eden bir perspektife sahiptir. Ancak May'e göre bireyi sadece dış etkenler tarafından yönlendirilen biri olarak görmek, bireyin iç dünyasının ve kapasitesinin farkında olmamak anlamına gelir (May, 2017).

Chigangaidze (2021) çalışmasında özgürlük kavramını insan ediminin ve kendi kaderini tayin hakkının önemli bir unsuru olarak varoluşsal sosyal hizmet bağlamında incelenmektedir. Varoluşçu sosyal hizmet, kişinin kendi yaşamını ve seçimlerini şekillendirmesinde ve bu seçimlerin sorumluluğunu üstlenmesinde bireysel özgürlüğün önemini vurgular. Bu özgürlük kavramı, bireylerin özgün kararlar alma ve bu kararların sonuçlarına katlanma kapasitesi olarak varoluşsal özgürlük kavramıyla yakından bağlantılıdır. Makale kendi kaderini tayin, eylemlilik ve özerklik kavramlarına öne çıkararak vurgulayarak müracaatçıların hizmet alma sürecinde seçim yapma ve katılım gücüne sahip olduklarını belirtmektedir. Bu durum bireyin kendi değerlerini ve inançlarını yansıtan seçimler yapma yeteneğini vurgulayan varoluşçu özgürlük perspektifini yansıtmaktadır. Bununla birlikte hümanist-varoluşçu yaklaşım çerçevesinde sosyal adalet ve insan haklarının sağlanmasında özgürlüğün rolüne değinilmektedir. Koren'in (2018) çalışmasında ise özgürlük kavramı bireylerin eylemlerinde kişisel sorumluluk ve seçimleri nasıl yönlendirdiklerine odaklanılarak kapsamlı bir şekilde tartışılmaktadır. Varoluşçu felsefeden, özellikle de Jean-Paul Sartre'in "kötü niyet" olarak adlandırdığı özgürlüğü reddetme durumuna ilişkin fikirlerinden yararlanan makale, "konumlandırılmış seçim özgürlüğü" ve "bireysel faillik" kavramlarına atıfta bulunarak göçmen bireylerin ayrımcılığa maruz kaldıklarına verdikleri tepkileri irdelenmiş ve mahkumların deneyimlerinden yola çıkarak pişmanlık ve özdeşünümsel süreçle birlikte kendi eylemlerinin anlam ve sorumluluğuna kabullenme ve sorumluluk alma sürecinde özgürlük duygusunun önemini tartışmaktadır.

Yalıtım

İnsanoğlunun sosyal bir varlık olması yahut geniş bir çevreye sahip olması yalnız olmadığı anlamına gelmez. Martin Buber (1970) de gerçek insan ilişkilerinin "Ben-Sen" karşılaşmaları olarak adlandırdığı, bireylerin birbirleriyle nesnel ya da bir amaca yönelik araçlar olarak değil, eşsiz ve eşit varlıklar olarak ilişki kurduğu karşılaşmalara dayandığını savunmuştur. Buber, gerçek bağlantı ve yakınlığın ancak bu tür karşılaşmalarla sağlanabileceğine ve bunların modern, teknoloji odaklı toplumumuzdan kaynaklanabilecek izolasyon ve yalnızlık duygusunun üstesinden gelmek için gerekli olduğuna inanmıştır. Benzer şekilde May (2020) yalnızlık ve izolasyonla yüzleşmenin bir yolu olarak başkalarıyla otantik ilişkiler geliştirmenin önemini vurgulamıştır. Ona göre otantik ilişkiler, bireylerin kendilerini başkalarına tam olarak açabildikleri ve gerçek bir empati ve anlayış deneyimledikleri ilişkilerdir. Bu ilişkiler yüzeysel sosyal normlara veya beklentilere değil, daha ziyade derin bir bağlantı ve paylaşılan insanlık duygusuna dayanır.

Yalom'un (2001) göre, bireyler üç farklı yalıtım biçimiyle karşı karşıyadır: Kişilerarası yalıtım, bireyin içsel yalıtımı ve varoluşsal yalıtım. Kişilerarası yalıtım genel anlamda yalnızlık olarak tasvir edilir ve insanlar arasında bulunan mevcut mesafeye vurgu yapar. Bu durum coğrafi yalıtım, uygun sosyal becerilerin eksikliği, yakınlıkla ilgili bazı çelişkili duygular ya da yeteri düzeyde sosyal etkileşimi engelleyen kişilik özellikleri gibi birçok etmeden kaynaklanıyor olabilir. Kültürel etmenler de kişilerarası etkileşimde önemli bir rol oynar. İnsanlar arasında yakınlık ve bağ kurulmasını destekleyen sosyal kurumlardaki yetersizlik modern toplumlarda insanlar arası yalnızlığı kaçınılmaz hale getirmiştir. Fromm (2017) ise yalnızlığın ve tek başına olmanın, kişinin doğa ve toplumsal güçlere karşı çaresizlik farkındalığının, ayrı ve özerk bir varoluşu katlanılması güç bir hapisaneyeye dönüştürdüğünden ve ayrılı olma halinin de kaygıya neden olduğunu ifade eder. Bu nedenle, ayrı olmak; çaresiz olmak, dünyayı etkili bir şekilde anlamaktan yoksun olmak ve kişinin gerçek potansiyelini ortaya koyamaması anlamına gelir. Bu durum insanın karşı koymakta zorlanacağı bir istila teşebbüsüdür ve bu durum da kaygıya yol açar. Yalom (2001) ise kaygıya neden olan temel çatışmanın varoluşsal tam yalıtım isteğiyle korunma ve ait olma isteği arasındaki çatışma olduğunu savunur. Yalom'a göre insanlar yaşamlarında aldıkları sorumluluk nispetinde yalnızdırlar aynı zamanda. Bunun nedeniyse sorumluluğun yaratıcı olmayı gerekli kılmasıdır.

Nilsson (2018) yalıtım kavramını bireylerin stres, acı çekme, kayıp, travma ve hastalık gibi varoluşsal sorgulamaları da beraberinde getiren olayla deneyimleyebileceğini ve bu durumun yabancılaşma ve yalıtım duygusuna yol açabileceğinden bahsetmektedir. Sosyal hizmet uzmanları bu tür kriz durumlarında birey, aile ya da örgütsel çatışmaların yaşandığı ortamlarda varoluşsal sorgulamalar ve çatışmalarda kolaylaştırıcı ve arabulucu bir rol üstlenmelidir. Ayrıca makale, yalıtılmışlık duygusuyla mücadele etmek ve bağ kurma, bağlanma geliştirmek için kişilerarası ilişkiler, empati ve şefkat gibi ilişkiyel yeterliliği geliştirmenin önemini vurgulamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, bireylerle anlamlı ve empatik bir şekilde etkileşim kurarak, müracaatçıların varoluşsal zorluklarını

aşmalarına, destek bulmalarına ve aidiyet ve bağlılık duygusunu geliştirmelerine yardımcı olabilir. Ek olarak Nilsson (2018) bireylerin stres, acı ve travma deneyimlerinin onların varoluşsal anlam ve iyi oluş süreçlerinde tetikleyici bir rol üstlenebileceğini öne sürmekte ve varoluşçu yaklaşımın bireylerin duygularının anlam ve önemini vurgulayarak olumlu bir değişimin mümkün olduğunu belirtmektedir. Koren (2018) ise genç erkek göçmenlerin psikolojik, sosyal ve fiziksel boyutları üzerinden yalıtılmışlık hissinden hareketle ortaya çıkan yalnızlık, kaygı, utanç gibi duyguların kimlik çatışması ve yabancılaşmayla birlikte çoğu zaman güçsüzlük algısı oluşturması nedeniyle duygusal stresin şiddet eylemlerine sebep olabileceğini belirtmektedir. Bu noktada değişim için bireylerin farkındalıklarının yükseltilmesi, özgürlük kavramının yanında hesap verebilirlik duygusunun da önemini vurgulanması gerektiğini, sosyal hizmet uzmanlarının bu noktada terapötik teknikler kullanarak süreci kolaylaştırabileceğini belirtmektedir. Empatik bir sürecin yanında öz-düşünümselliğin müdahale sürecine yansıtılmasının bireylerin farkındalık sorumluluk alma duygusunun gelişmesine katkı sağlayacağını savunulmaktadır.

Otantiklik-Özgünlük

Kişinin gerçek benliği ve değerleriyle uyum içinde yaşama sürecini ifade eden (Miars, 2002) varoluşsal özgünlük; kişinin kendine karşı samimi olması ve dış baskılar ya da beklentilerden bağımsız olarak kendi kimliğini ve değerlerini yansıtan seçimler yapması durumunu ifade eder (Steiner & Reisinger, 2006). Özgünlük sabit veya statik bir özellik değil, dinamik ve devam eden bir kendini keşfetme ve ifade etme sürecidir. Kişinin kendi varlığının, potansiyellerinin, sınırlarının ve duygularının farkında olmasını ve kendi özü ve istekleriyle tutarlı bir şekilde hareket etmesini içerir (Flynn, 2006). Özgünlük aynı zamanda kişinin kendi hayatını ve kaderini şekillendirmek için kendi özgürlüğünü ve sorumluluğunu tanıması ve eylemlerinin sonuçlarını kabul etmesi anlamına gelir (Routledge, t.y). Varoluşsal otantiklik, kendine yabancılaşma ve başkalarının ya da toplumun norm ve beklentilerine uyma durumu olan otantik olmama ile karşılaştırılabilir. Otantik olmama hali kişinin kendi özgürlüğünü ve sorumluluğunu reddettiği ya da bunlardan kaçtığı ve kendisini pasif bir nesneye ya da role indirgediği bir kendini kandırma ya da kötü niyet biçimi şeklinde ifade edilebilir (Flynn, 2006). Otantik olmama, kalabalığı takip etme, geçmişte veya gelecekte yaşama, dış otoritelere veya dogmalara güvenme ya da yüzeysel veya materyalist hedefler peşinde koşma gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir (Steiner & Reisinger, 2006). Varoluşsal özgünlük doğuştan gelen bir özellik ya da lütuf değil, bir meydan okuma ve seçimdir. Hayatın belirsizlikleri ve muğlaklıklarıyla yüzleşmek ve hiçbir garanti veya karşılık sunmayan bir dünyada kendi anlam ve değerlerini yaratmak için cesaret, kararlılık ve yaratıcılık göstermeyi gerektirir (Routledge, t.y).

Nilsson (2018) özgünlük kavramını insan varoluşunun ve iyilik halinin temel bir yönü olarak tasvir ederek bireylerin kendi gerçek benlikleri, değerleri ve inançlarıyla uyum içinde yaşamasının önemi vurgulamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları ve müracaatçılar arasındaki gerçek ve empatik etkileşimlere duyulan ihtiyacı vurgulayarak sosyal hizmet müdahalesinde özgün-otantik bir yaklaşımın altını çizmektedir. Sosyal hizmet uzmanları özgün ilişkileri teşvik ederek müracaatçıların

kendilerini keşfetmeleri, ifade etmeleri ve kişisel gelişimleri için güvenli bir alan yaratır ve sonuçta bireyleri özgünlük ve varoluşsal refah arayışında destekler. Bununla birlikte logoterapi ve Sokratik diyalog gibi tekniklerin müdahale sürecine dahil edilmesinin müracaatçıların özgün benliklerini ortaya çıkarmalarına, varoluşsal zorluklara değinmelerine ve eylemlerini gerçek değerleri ve özlemleriyle uyumlu hale getirmelerine yardımcı olacağını, bu durumun müracaatçıları güçlendireceğini ve böylece yaşamlarında daha derin bir bakış, özgünlük ve amaç duygusunu geliştirebileceğini savunmaktadır. Koren (2018) özgünlüğü genç erkek göçmen mahkumlarla yaptığı çalışmada özgünlük kavramını dönüştürücü etkisine dikkat çekmekte ve bireylerin davranışlarıyla ilgili başkalarını suçlama tutumundan sorumluluk almaya doğru bir değişim geçirdiklerini ifade etmektedir. Başlangıçta mahkumlar şiddet eylemlerini toplumsal baskılar veya kişisel koşullar gibi dış faktörlere bağlarken varoluşçu tekniklerin kullanıldığı müdahale sürecinden sonra bireylerin kademeli olarak yaptıkları tercihlerin sonuçları üzerine düşünme imkânı bulmuş ve eylemlerin sonuçlarıyla yüzleşme gereği hissetmiştir. Chigangaidze (2021) ise bireyin kendini gerçekleştirmesinin ve kişinin kendi varoluşuyla samimi bir şekilde ilgilenmesinin önemli bir yönü ve kişinin kendisiyle, başkalarıyla ve dünyayla anlamlı bağlantılar kurmasında önemli bir kavram olarak özgünlüğü öz-farkındalık üzerinden tartışır. Ayrıca hümanist-varoluşçu yaklaşım perspektifi üzerinden özgünlükle yakından bağlantılı olan motivasyon kavramına da değinilmektedir. Motivasyon bireylerin dış baskılar veya beklentilerden ziyade içsel değerleri, inançları ve arzuları tarafından yönlendirilmesi şeklinde tanımlanarak içsel motivasyona yapılan vurgu bireylerin kendi benlik ve amaç duygularına uygun şekilde hareket etmesini desteklediğinden özgünlük düşüncesiyle uyumlu bir nokta olarak vurgulanmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Sosyal hizmet literatürü uzun yıllardır bireyi bütüncül bir bakış açısıyla ele aldığını ve bireyin biopsikososyal bir varlık olduğunu kabul edegelmiştir. Çevresi içinde birey ilkesiyle hareket eden sosyal hizmet perspektifinin aslında insanın bir anlamda pozitivist bir bakış açısıyla ele alınamayacak en önemli boyutu olan ontolojik ve tinsel boyutunu ihmal ettiği söylenebilir. Varoluşçu yaklaşım bu anlamda sosyal hizmet değerlendirme ve uygulamasını geniş bir bakış açısı ve bütüncül perspektife oturtması bakımından önemli bir işlev görmektedir.

Köklere varoluşçu felsefe ve psikoterapiye uzanan varoluşçu sosyal hizmet, birey, grup ve toplulukların varoluşsal-ontolojik bağlam ve kaygılarını ele almak açısından değerli bir çerçeve sunar. Anlam, sorumluluk ve özgürlük gibi kavramların önemini kabul eder ve bunları sosyal hizmet uygulamasına entegre eder. Bu yaklaşım bireyleri güçlendirmenin, sosyal değişimi teşvik etmenin ve her insanın doğuştan gelen değerini ve onurunu kabul etmenin gerekliliğinin altını çizer. Sosyal hizmette varoluşçu yaklaşım insan varoluşunda özgürlük, sorumluluk ve anlam arayışını vurgularken bir yandan da deterministik ve teşhisçi bakış açılarına meydan okuyarak bireylerin eylemlerini sahiplenmelerini ve kendi anlamlarını yaratmalarını destekleyen hümanist bir yaklaşımı benimser.

Bu yaklaşım bireylerin karşılaştıkları kendilerine özgü varoluşsal deneyimleri ve mücadelelere odaklanarak bu zorlukların üstesinden gelmelerine ve yaşamlarında daha özerk ve otantik bir anlam bulmalarına yardımcı olmayı amaçlar.

İnsanoğlunun dünyaya fırlatılmış olmasıyla ve çeşitli belirsizlikler ve sorunlarla mücadele ederken ortaya çıkan kaygının anlaşılması hizmet alanlarla çalışırken derinlemesine bir anlayış sağlar. Yine kaygının sadece psikolojik bir temelde değil aynı zamanda ontolojik düzlemde de yaşanabileceğine yapılan vurgu bu anlayışın gelişmesine katkı sunacaktır. Varoluşçulukta merkezi bir kavram olan sorumluluk ve tercih kavramları özellikle özgürlükle birlikte ele alındığında bireylerin yalnızca özgür olmadığını, aynı zamanda seçimler yoluyla kendi özlerini yaratma sorumluluğunu da taşıdığını öne süren görüş olarak insanın kendi kaderini tayin etme sürecinde aktif bir rol aldığını vurgulamaktadır. Anlam, yalıtım ve özgünlük kavramlarıysa bir yandan farklılıklara saygı nosyonunu irdelerken diğer yandan kültüre duyarlı sosyal hizmet uygulamalarına yeni bir kapı aralamaktadır.

Varoluşçu paradigma özellikle bireyi sadece birtakım sorunlarla mücadele eden, bir şekilde yardım ve desteğe ihtiyacı olan bir müracaatçı olarak değil aynı zamanda kendisi, çevresi, deneyimleri ve aşkınlık üzerine düşünen ve karar veren fail bir varlık olarak değerlendirir. Bu bakış açısı sorun temelli ve problem çözme odaklı mekanik müdahale sürecini, daha anlamlı ve müracaatçıya alan açan bir yapıya dönüştüren bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber sosyal değişim ve gelişimi, sosyal bütünleşmeyi, insanların güçlenmesi ve özgürleşmesinin desteklenmesini, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygıyı (IFSW, 2014) öne çıkaran sosyal hizmet disiplininde özellikle özgürlük, seçim, otantiklik, anlam, sorumluluk gibi varoluşsal kavramları öne çıkaran varoluşçu kavramların değerlendirme ve uygulama sürecine entegre edilmesi sosyal hizmetin temel amaçlarıyla da uyumludur.

Varoluşçu sosyal hizmet, sosyal hizmet alanında varoluşsal kaygıları ele almanın ve bireylerin yaşamlarında anlam ve amacı teşvik etmenin önemini vurgulayan teorik bir çerçeve ve yaklaşımdır. Kökleri varoluşçu felsefeye dayanmakla beraber zaman içinde gelişerek sosyal hizmet uygulaması içinde farklı bir yaklaşım haline gelmiştir. Varoluşsal kaygıları ele alarak, özgünlüğü teşvik ederek ve bireyleri anlam ve amaç inşa etme konusunda destekleyerek varoluşçu sosyal hizmet bütüncül bir yaklaşımın tamamlayıcı bir unsuru olarak üzerinde durulması gereken bir yaklaşımdır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Aho, K. (2023). Existentialism. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2023 Edition ed.): Metaphysics Research Lab, Stanford University.
- Baert, P. (2015). *The Existentialist moment : the rise of Sartre as a public intellectual*. Polity Press.
- Baring, E. (2015). Anxiety in translation: naming existentialism before Sartre. *History of European Ideas*, 41(4), 470-488. <https://doi.org/10.1080/01916599.2014.926658>

- Biricheva, E. (2020). Existential foundations of social responsibility. *RUDN Journal of Sociology*, 20(4), 763-777.
- Canda, E. R. (1988). Spirituality, religious diversity, and social work practice. *Social Casework*, 69(4), 238-247. <https://doi.org/10.1177/104438948806900406>
- Canda, E. R., & Furman, L. D. (2010). *Spiritual diversity in social work practice the heart of helping* (2nd ed ed.). Oxford Univ. Press.
- Canda, E. R., Nakashima, M., & Furman, L. D. (2004). Ethical considerations about spirituality in social work: insights from a national qualitative survey. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 85(1), 27-35. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.256>
- Chigangaidze, R. K. (2021). An exposition of humanistic- existential social work in light of ubuntu philosophy: Towards theorizing ubuntu in social work practice. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 40(2), 146-165. <https://doi.org/10.1080/15426432.2020.1859431>
- Cohen, B. N. (2003). Applying existential theory and intervention to career decision-making. *Journal of career development*, 29(3), 195-209.
- Constantino, M. J., Sommer, R. K., Goodwin, B. J., Coyne, A. E., & Pinel, E. C. (2019). Existential isolation as a correlate of clinical distress, beliefs about psychotherapy, and experiences with mental health treatment. *Journal of Psychotherapy Integration*, 29(4), 389.
- Craig, E. (2013). One-ing and Letting-be: On the Way to Existential Contemplative Practice. *The Humanistic Psychologist*, 41(3), 247-255. <https://doi.org/10.1080/08873267.2013.795427>
- Crowell, S. (2012). *The Cambridge companion to existentialism*. Cambridge University Press.
- Danner, H. (1998). Existential responsibility-the civic virtue. *Studies in philosophy and education*, 17(4), 261-270.
- Dreyfus, H. L. (1990). *Being-in-the-world: A commentary on Heidegger's being in time, division I* (Vol. 1). Mit Press.
- Flynn, T. (2009). *Existentialism*. Sterling Publishing Company, Inc.
- Frankl, V. E., Budak, S., & Ayar, S. (2018). *İnsanın anlam arayışı*. Okuyan Us.
- Fromm, E. (1988). *Özgürlükten Kaçış (Çev. Şemsa Yeğın)*, İstanbul: Payel Yayınevi.
- Gosetti-Ferencei, J. A. (2020). *On being and becoming: An existentialist approach to life*. Oxford University Press.
- Gupta, N. (2022). Truth, freedom, love, hope, and power: An existential rights paradigm for anti-oppressive psychological praxis. *The Humanistic Psychologist*, 50(3), 460.
- Guttman, D. (1996). *Logotherapy for the helping professional: Meaningful social work*. Springer Publishing Co.
- Heidegger, M. (2008). Varlık ve zaman (KH Ökten, çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı, 36.
- Kierkegaard, S. (2004). *Either/or: A fragment of life*. Penguin UK.
- Kierkegaard, S. (2013). *Korku ve titreme*. BİLİM. TR.

- Klein, A. F. (1970). *Social work through group process*. School of Social Welfare, State University of New York.
- Kochan, J. (2017). *Science as social existence: Heidegger and the sociology of scientific knowledge*. Open Book Publishers.
- Koren, C. (2018). The experience of change among young violent immigrants serving time in prison: An existential social work perspective. *British Journal of Social Work*, 48(1), 54-72.
- Krill, D. (1978). *Existential social work*. Free Press.
- Krill, D. F. (1969). Existential psychotherapy and the problem of anomie. *Social Work*, 14(2), 33-49.
- Krill, D. F. (1995). My spiritual sojourn into existential social work. *Reflections: Narratives of Professional Helping*, 1(4), 57-64.
- Krill, D. F. (1996). *Existential social work* (F. J. Turner, Ed. 5 ed.). Oxford University Press.
- Lyska, V., & Vyšniauskytė-Rimkienė, J. (2015). Life "is like aspiration, like motion": adolescent's existential themes. *Social Work: Experience and Methods*, 15(1), 33-44. <https://doi.org/10.7220/2029-5820.15.1.2>
- Maglio, A. S. T., Butterfield, L. D., & Borgen, W. A. (2005). Existential considerations for contemporary career counseling. *Journal of Employment Counseling*, 42(2), 75-92.
- May, R. (2013). *Yaratma Cesareti, çev.*
- May, R. (2017). *Kendini arayan insan (K. Işık, Çev.)*.
- May, R. (2020). *Kaygının anlamı (A. Babacan, Trans.)*. Okyanus Yayınları.
- Menzies, R. E. (2020). Existential Approaches to Personality. *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*, 1464-1476.
- Miars, R. D. (2002). Existential authenticity: A foundational value for counseling. *Counseling and Values*, 46(3), 218-225.
- Morrissey, M. B. (2011). Phenomenology of Pain and Suffering at the End of Life: A Humanistic Perspective in Gerontological Health and Social Work. *Journal of Social Work in End-Of-Life & Palliative Care*, 7(1), 14-38. <https://doi.org/10.1080/15524256.2011.548045>
- Nietzsche, F. (2010). *Güç İstenci, Say Yayınları, Çev.*
- Nilsson, H. (2018). Existential social work and the quest for existential meaning and well-being: A conceptual framework. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 37(1), 64-76. <https://doi.org/10.1080/15426432.2017.1382428>
- Nilsson, H. (2022). Social workers as an action-oriented sociotherapist: an existential health discourse. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 41(4), 425-436. <https://doi.org/10.1080/15426432.2022.2103487>
- Renaudie, P.-J. (2023). Existentialism and Analytic Philosophy. 273-289. <https://doi.org/10.5040/9781350238176.0024>
- Rocha, R. C. N. P., Pereira, E. R., Silva, R. M. C. R. A., Medeiros, A. Y. B. B. V. d., Leão, D. C. M. R., & Marins, A. M. d. F. (2021). Meaning of life as perceived by nurses at work in oncology palliative care: a phenomenological study. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 55,

e03753.

- Sartre, J.-P. (1946). *Existentialism*. Philosophical Library.
- Sartre, J.-P. (2002). *Varoluşçuluk (Önsöz)* (A. Bezirci, Trans.). Say Yayınları.
- Sartre, J.-P. (2021). *Varlık ve Hiçlik* (Vol. 500). İthaki Yayınları.
- Steiner, C. J., & Reisinger, Y. (2006). Understanding existential authenticity. *Annals of tourism research*, 33(2), 299-318.
- Stretch, J. J. (1967). Existentialism: A proposed philosophical orientation for social work. *Social Work*, 12(4), 97-103.
- Thompson, N. (2017). *Existentialism and social work*. Routledge.
- Tillich, P. (2014). *Olmak Cesareti* (F. C. Dansuk, Trans.). Okuyan Us.
- Topçu, N. (2011). *Varoluş Felsefesi Hareket Felsefesi*. Dergah Yayınları.
- Walsh, J. (2013). Direct social work practice. In: NASW Press and Oxford University Press.
- Weerman, A., & Abma, T. (2019). Social work students learning to use their experiential knowledge of recovery. An existential and emancipatory perspective. *Social Work Education*, 38(4), 453-469.
- Weiss, D. (1975). *Existential human relations*. Dawson College Press.
- Widera-Wysoczańska, A. (1999). Everyday awareness of death: A qualitative investigation. *Journal of Humanistic Psychology*, 39(3), 73-92.
- Yalom, I. (2001). *Varoluşçu Psikoterapi* (Z. İ. Babayiğit, Trans.). Kabcı Yayınevi.

